

[94] **Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite**
Møte tirsdag den 8. april 1975 kl. 10.00.

Møtet ble ledet av formannen, Tor Oftedal.

Til stede var:

Asbjørn Haugstvedt, Arne Kielland, Odd Lien, Aase Lionæs, Otto Lyng, Odvar Nordli, Tor Oftedal, Kåre Stokkeland, Paul Thyness, Kåre Willoch, Berit Ås, Berge Furre, Arnt Hagen, Harry Hansen, Kåre Kristiansen, Gunnar Alf Larsen, Ingvar Bakken (for Guttorm Hansen), Asbjørn Sjøthun (for Ragnar Christiansen), Lars T. Platou (for Kyllingmark), Johan Østby (for Steenberg), Anton Skulberg (for Vikan), Sverre L. Mo (for Korvald) og Ottar Gravås (for Aano).

Av Regjeringens medlemmer var til stede:

Utenriksminister Knut Frydenlund og statsråd Einar Magnussen.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Statssekretær Stoltenberg og ekspedisjonssjef Løvold.

Videre var til stede komiteens faste sekretær B. Stangholm.

D a g s o r d e n :

Valutalån.

Formannen: Møtet i dag er sammenkalt etter henstilling fra statsministeren for å motta en redegjørelse av statsråd Magnussen om finansielt støttefond innen OECD.

Statsråd Einar Magnussen: Den planen jeg skal redegjøre for i dag, gjelder et støttefond som opprettes i OECDs regi for et beløp på 20 milliarder SDR, eller 123 milliarder kr. Planen om et slikt støttefond ble opprinnelig lansert av Kissinger og [95] Simons nokså parallelt i samtaler i november i fjor, og en liknende plan ble også lansert av van Lennep, generalsekretær i OECD. I fjor hadde også den engelske finansminister Healy lansert en plan av omtrent samme størrelsesorden for Valutafondet.

Ideen med et slikt støttefond er at de land som kommer i betalingsbalansevansker på grunn av den situasjon som har oppstått ved de store overføringerne til de arabiske land som følge av oljeprishevingen, skal kunne få anledning til å finansiere sine betalingsbalanseunderskudd enten gjennom Valutafondet eller gjennom OECD.

Det ble ikke oppnådd enighet om et fond at den størrelse som foreslått av Healy innenfor Valutafondet. Det ble der oppnådd enighet om et fond i størrelsen 5 milliarder SDR.

De europeiske land var opprinnelig stemt for at man skulle ha et større fond innenfor Valutafondet, men det ble som sagt ikke oppnådd enighet om dette. Man samlet seg således innenfor OECD om å gjennomføre de ideer som Kissinger og van Lennep hadde kommet med, og man vedtok i år en tilråding i OECDs rådsmøte om

at et fond på 20 milliarder SDR skal opprettes med tilslutning fra alle medlemslandene.

Det er en forskjell mellom det fondet som Valutafondet har opprettet og dette fondet i OECD-regi. Valutafondet baserer seg på at man skal reise lånene fra de arabiske land, at de skal komme som innskudd fra de arabiske land eller fra oljeproduserende land og også enkelte andre industriland som har særlig store betalingsbalanseoverskudd. Dette gjelder ikke OECDs såkalte solidaritetsfond. Der er det medlemslandene i OECD som går med på å stille de finansielle ressurser til rådighet, enten ved at de skyter til midler selv i de enkelte tilfeller hvor det er behov for fondets ressurser, eller ved at de er med på å stille garanti for at lånene skal kunne reises i markedet. Begge deler kan skje enten ved at det er de individuelle medlemsland som skyter inn midler eller stiller garanti, eller ved at det er fondet selv som reiser ressurser i markedet ved garanti fra de enkelte medlemslandenes side.

Det har vært nevnt at dette fondet skulle ha en forbindelse til IEA. Det er ikke riktig. Fondet er helt tilknyttet OECD, og den eneste forbindelse jeg kan se til IEA, må være at det er stort sett de samme land det dreier seg om, men det skyldes jo at IEA stort sett henter sine medlemmer fra OECD-landene. Det kan selvfølgelig også ha sammenheng [96] med at tanken om dette fondet ble lansert i en tale av Kissinger hvor han også lanserte andre tanker som er tilknyttet IEA. For øvrig er ikke jeg i stand til å se at det er noen formelle tilknytningspunkter mellom disse to ordningene.

Når Regjeringen mener at Norge bør delta i dette, er det fordi vi har en selvfølgelig interesse i at sysselsetting og økonomisk aktivitet kan opprettholdes innenfor OECD-området. Vi er i en situasjon hvor vi må regne med at OECD-området som helhet også i år vil få et betalingsbalanseunderskudd på nærmere 150 milliarder kr. Det var det betalingsbalanseunderskudd man hadde i fjor, og noe særlig mindre underskudd kan man ikke regne med i år.

Nå vender en god del av disse midlene tilbake til OECD-landene fordi de arabiske land, som jo akkumulerer disse finansielle ressurser, ikke har noen særlig andre plasseringsområder for disse midlene enn OECD-området. Når det er behov for et slikt fond, er det fordi disse ressurser ikke vender tilbake til OECD-landene etter hvilket behov hvert enkelt land har for slik støtte, men de vender tilbake til de land hvor man finner at plasseringene har størst avkastning eller er tryggest, og det vil da som regel ikke være de land som har størst behov for slik tilførsel. Derfor må man betrakte dette fondet i første rekke som en måte å resirkulere disse finansielle ressurser dit det er størst behov for det for at sysselsettingen skal kunne opprettholdes.

Nå er det ikke slik at dette fondet skal kunne brukes som en første ressurs. Tvert imot skal det land som kommer i betalingsbalansevansker, utnytte alle andre muligheter først, slik at støttefondet kommer inn som – skal vi si – «a lender of last resort». Det er derfor det er kalt sikkerhetsnett. Det er det som skal redde et land om alle andre muligheter er utnyttet.

Norges forpliktelser i fondet utgjør 1 pst. av totalen, dvs. 200 mill. SDR, 1.230 mill. kr. Dette er grensen for hva våre forpliktelser maksimalt kan komme opp i. Det er meget lite sannsynlig at man noen gang skal kunne nærme seg dette.

Lånene kan gis på opptil 7 års basis. Et lån innvilges med 2/3 flertall opp til kvoten som det enkelte medlemsland har. Skal man gå utover denne kvoten, må det være 90 pst. flertall opp til 200 pst. av kvoten. Skal man også gå utover dette, skal det være enstemmighet i fondet.

[97] Jeg tror dette i hovedtrekk er hva denne planen går ut på. Jeg er for øvrig klar til å svare på spørsmål om den.

Formannen: Jeg takker handelsministeren for redegjørelsen. Ordet er fritt.

Arne Kielland: Fordi jeg delvis skjønner meg lite på internasjonal økonomi, er det første spørsmålet som reiser seg, i hvilken utstrekning finanskomiteen her er informert, om det ikke ville være riktig i slike saker – jeg reiser spørsmålet til formannen – å innkalle også finanskomiteen. Det er mulig informasjon er gitt på annen måte, men det synes jeg bør klargjøres.

Formannen: Jeg vet ikke om handelsministeren har noe å svare.

Statsråd Einar Magnussen: Vi har ikke hatt noe møte med finanskomiteen om dette spørsmål.

Kåre Willoch: Jeg vil gjerne gi uttrykk for prinsipiell tilslutning til de tankene som ligger bak dette arrangementet. Nå er det ikke mulig å ta standpunkt til måten dette er gjort på eller detaljer i opplegget på basis av denne muntlige redegjørelse – det er vel heller ikke ventet. Jeg går ut fra at det man er ute etter, er den prinsipielle tilslutning jeg nettopp nevnte.

Lars T. Platou: Jeg vil slutte meg til det. Et slikt forsterket arbeide internasjonalt sett for å løse disse vanskelige økonomiske problemene tror jeg svært mange av oss hilser med glede. Det er mange av disse problemene som kun kan løses på internasjonal basis.

Et spørsmål fra min side vil være hvordan Regjeringen har tenkt seg den videre behandlingsmåte. Er det meningen å fremme en proposisjon til Stortinget, eller er det meningen å forhandle videre først og la [98] dette bli en del av en traktat som så skal komme til Stortinget? Hvordan er den videre fremdriftsplan her? Hvis det kunne sies noe om det, ville jeg være takknemlig.

Kåre Kristiansen: Jeg forstod handelsministeren slik at dette OECDs solidaritetsfond vil bli finansiert ved innskudd stort sett fra OECDs egne medlemmer. Indirekte er det vel kapital fra araberlandene som kommer tilbake til fondet og til de land som trenger kreditt på denne måte, men det er ikke direkte innskudd fra araberlandene. Jeg regner også med at det da ikke til de midler som

skal gå inn i fondet, er heftet vilkår av noen art – jeg tenker på politiske vilkår. Jeg vil gjerne ha det bekreftet. Jeg forstod handelsministeren slik.

Et spørsmål til som jeg synes det er nærliggende å stille, er: Hvorledes står dette som nå gjøres for å kanalisere den kreditt som har samlet seg opp på få hender i løpet av de siste årene, til dem som har kredittbehov, i forhold til de reiser finansministeren så vidt jeg skjønner foretar med sikte på å løse samme problem for Norges vedkommende? Kan man si at dette tar bort noe av behovet for slike spesielle utspill fra enkeltland?

Berge Furre: Dette er ikkje av dei ting ein deklarerer standpunkt til på flygande flekken utan å få noko slag dokument eller traktatutkast. Førsteintrykket her og det inntrykk ein har fått frå pressa, er at dei rike land her lagar ei garanti- og hjelpeordning for seg sjølv. Er det nokon klausul i den traktat ein arbeider med som dreg inn andre land enn OECD-landa og deira problem? Dei ikkje-oljeproduserande land har i stor mon fått dei same betalingsbalansevanskar som dei rike landa, og dei råkar enda sterkare der. Min første reaksjon er at ei ordning som ikkje inkluderer omsyn den vegen, er ei ordning som eg vil sjå negativt på.

Det eg konkret vil spørja om, er: Det må her liggja føre eit traktatutkast som ein førebels har tatt stilling til. Handelsministeren nemnde somme detaljar, som stemmerettsreglar, at det må vera 90 pst. fleirtal for å gå over kvoten m.v. Er det mogleg for denne forsamling å få noko meir skriftleg på bordet om kva som her ligg føre?

[99] **Formannen:** Før jeg gir ordet til handelsministeren, vil jeg gjerne forsøke å besvare det spørsmål Kielland kom med. I Stortingets forretningsorden § 13, som behandler denne komite, heter det:

«Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite har til oppgave å drøfte med regjeringen viktige utenrikspolitiske, handelspolitiske og sikkerhetspolitiske spørsmål. Sådanne drøftelser bør finne sted før viktige beslutninger fattes.»

På denne bakgrunn anser jeg det for å være hevet over tvil at den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite er rette vedkommende i dette spørsmål. Hvorvidt Regjeringen også ønsker å konsultere finanskomiteen får bli en sak for seg.

Ønsker handelsministeren å besvare de spørsmål som er kommet?

[100] **Statsråd Einar Magnussen:** Når det gjelder den formelle behandlingen, ble saken behandlet i Regjeringen 20. mars. Med forbehold om Stortingets godkjenning skal undertegning av avtalen finne sted i morgen, 9. april. Etter dette vil det da bli fremmet proposisjon i saken for Stortinget. Avtalen trer i kraft når land med 90 pst. av kvotene har ratifisert avtalen, slik at saken da vil komme tilbake til Stortinget som proposisjon i nokså nær fremtid.

Representanten Kåre Kristiansen spurte hvor midlene kommer fra. Det er klart at de kommer opprinnelig fra de arabiske land, men de er plassert i banker og på annen måte innenfor OECD-området, særlig i USA, England, Tyskland, Sveits.

Spørsmålet er da bare om å kunne kanalisere disse midlene mellom OECD-landene, ut fra de behov som ville oppstå i spesielt vanskelige situasjoner. Som jeg nevnte, er dette bare a lender of last resort når alle andre muligheter er utnyttet. Det er da for så vidt også svar på det andre spørsmålet fra Kåre Kristiansen. Ethvert land er forpliktet til å skaffe seg de finansielle ressurser som er nødvendige for å dekke et betalingsbalanseunderskudd, slik at det er ikke anledning for det enkelte land til å gå til dette fondet først og si at det er i en vanskelig betalingsbalansesituasjon. Det må dokumenteres at alle andre muligheter er forsøkt først.

Når det gjelder stemmerettsreglene som representanten Furre spurte om, så er disse bygd opp slik at man har stemme etter sin kvoteandel i fondet.

Når det gjelder den innvending som er kommet, om at dette er en hjelp til rike land, vil jeg for så vidt ikke ta opp en diskusjon om det, jeg vil bare si at ideen med fondet er å omfordele de ressurser som disse landene allerede sitter med. Det må være i alles interesse – også de som er utenfor dette området – at dette området fungerer på en skikkelig måte, og at man ikke får store tilbakeslag innenfor dette område. Hvis vi skulle få et tilbakeslag innenfor område fordi man har en skjev fordeling av de finansielle ressurser innenfor området, ville det være en særdeles uheldig og unødvendig situasjon. Dette fondet opprettes for å unngå eller rette på en slik unødvendig situasjon. De lån som blir gitt, blir gitt til markedsvilkår, de inneholder ikke noe subsidieelement, ikke noe støtteelement.

[101] Når det gjelder u-landenes problemer, er det fondet som er opprettet i Valutfondets regi av en annen karakter, og det skal også ta vare på u-landenes problemer. Etter Valutafondets statutter er reglene slik at man kan ikke begrense bruken av disse ressursene til u-landene alene. Alle som er medlem av Valutafondet, kan trekke på dette fondet. Derfor har vi hatt den situasjon at også utviklede land siste år trakk på dette fondet, bl.a. Italia. Dette kan vi se som uheldig. Det burde vært reservert for u-landene å kunne benytte seg av denne låneordningen. Når vi nå får disse sikkerhetsmulighetene innenfor OECD-området, burde det være større muligheter for at u-landene kan reserveres den mulighet som er etablert innen Valutafondet, og som har bedre betingelser.

Berge Furre: Det var ein merknad til statsrådets resonnement. Det resonnementet som skal rettferdiggjere OECD-fondet i relasjon til utviklingslanda, er altså at det er pengar som kjem frå OECD-landa, går til oljelanda og så tilbake, og så skal det på ein utjamnande måte skje ei omfordeling. Men det er klårt at oljelanda dreg ved dei høge oljeprisane pengar ut frå dei fattige landa òg, pengar som rimelegvis blir førde tilbake til dei rike, fordi det er størst vinst der, og så omfordelar dei rike dei utan noko sideomsyn til dei fattige. Det må vel bli ein konsekvens av den måten dette er bygd opp på.

Vidare spurde eg om det var mogleg å få sjå noko traktatutkast. Det vart det ikkje svara på.

Kåre Willoch: Jeg vil bare kort reservere meg mot at det skulle være naturlig at Pengefondet har ordninger som er reservert bestemte grupper av medlemslandene.

Jeg er ikke umiddelbart enig i at det er riktig. Jeg forstår godt det positive i at OECD etablerer ordninger som avlaster Pengefondet, men i prinsippet bør vel Pengefondets ordninger være åpne for alle medlemsland.

[102] **Statsråd Einar Magnussen:** Når det gjelder det siste, er ordningene i fondet prinsipielt åpne for alle medlemsland. Etter statuttene kan det ikke legges noen bindinger på dette. Men like fullt er det opprettet ordninger innenfor Valutafondet som klart tar sikte på utviklingsland, f.eks. Compensatory Financing Scheme. Hvordan man ser på moralske begrensninger osv. kan jo variere.

Når det gjelder traktatutkastet, vil jo dette bli oversendt Stortinget i forbindelse med behandlingen av saken, slik at man vil jo bli kjent med dette når proposisjonen kommer, og det vil skje i nær fremtid.

Lars T. Platou: Kan det sies noe på det nuværende tidspunkt om hvor stor tilslutning dette solidaritetsfondet vil få blant OECDs medlemmer? Blir dette et fond som dekker alle OECDs medlemmer, eller er det slik at det blir en del av OECDs medlemmer som her stiller seg sammen? Kan det i tilfelle sies noe om hvem og hvor mange det dreier seg om?

Johan Østby: Jeg vil spørre om statsråden kan si noe om hvor lang tid vi vil få til å kunne skaffe de nødvendige penger til fondet.

Statsråd Einar Magnussen: Når det gjelder spørsmålet om hvilke land som vil delta, har vi ikke fått meldinger som går ut på at noen av OECD-landene ikke skulle være med. Det er bare ett land som det har knyttet seg noen usikkerhet til, og hvor vi ikke har fått en endelig bekreftelse, og det er Finland.

Når det gjelder representanten Østbys spørsmål om hvor lang tid vi har på oss til å skaffe pengene, så er dette som jeg nevnte en sustereserve for lån. Den kommer inn på et meget sent tidspunkt. Det er jo en mulighet for at det aldri blir spørsmål om å reise noen midler fra dette fondet. Man må se i øynene at det er en mulighet for at ingen av OECD-landene kommer i en slik situasjon at fondet i det hele tatt behøver å aktiviseres. Ideen er jo at det skal være et [103] sikkerhetsnett. Det skal representere en sikkerhet slik at enkelte land innenfor OECD trygt kan føre en ekspansiv nok politikk, slik at de ikke av redsel for betalingsbalansen er nødt til å føre en for kontraktiv politikk. Derfor blir det kun spørsmål om å stille midler til rådighet i de tilfelle hvor et land kommer i en meget vanskelig betalingsbalansesituasjon, og da vil henvendelse om å delta bli rettet til alle de andre medlemslandene, og alle skal da stille midler til rådighet eller stille garanti for lån. Så vidt jeg har forstått, er det mest sannsynlige at det kan bli spørsmål om å stille garanti ved lån til et slikt land.

Formannen: Så vidt jeg kan se, har ikke flere forlangt ordet. Debatten anses avsluttet. Jeg går ut fra at Regjeringen behandler denne sak videre etter de vanlige konstitusjonelle regler.

Er det andre saker som ønskes tatt opp?

Kåre Willoch: Det er opplyst at finansministeren skal reise til Iran for å drøfte oljepolitikk. Jeg må innledningsvis si at jeg er noe betenkt over at norsk samarbeid om oljepolitikk i så høy grad synes å være konsentrert om landene i Midt-Østen. Utover det vil jeg innskrenke meg til et spørsmål om noen av de herværende kunne gjøre rede for hvilke oljepolitiske spørsmål det er finansministeren har tenkt å ta opp på sin reise.

Utenriksminister Knut Frydenlund: Når det gjelder finansminister Kleppes reise til Iran, var det opprinnelige opplegget at han ved sin tidligere reise til Midt-Østen også skulle ha besøkt Iran. På grunn av at Irans finansminister ikke var til stede under Kleppes forrige reise, ble Kleppe da invitert til å komme til Iran på et senere tidspunkt, altså fra 9. april. Dette er altså et besøk som er avtalt for lang tid siden. For det annet har finansministeren omtalt dette besøket i den utvidede utenrikskomite med henblikk på å få reaksjoner på det, og det kom ingen slik reaksjon at finansministeren eller jeg selv fant grunn til å revurdere spørsmålet.

[104] Når det gjelder finansministerens samtaler der nede, vil de stort sett foregå etter samme lest – går jeg ut fra – som de samtalene han har hatt med andre land i området, og som han har redegjort for i denne komite.

Kåre Willoch: Man må unnskyldte at jeg ikke har noen krystallklar erindring om alle deler av det som ble sagt om disse reisene på et tidligere møte. Men så vidt jeg erindrer, var det snakk om både lånemuligheter og eksportmuligheter, mens det ifølge de knappe opplysninger som fremkom for offentligheten i går, later til å være meningen at denne reisen i det vesentlige skal dreie seg om oljepolitikk. Kan jeg forstå utenriksministerens opplysninger slik at det er en ikke fyldestgjørende fremstilling av hva reisen dreier seg om? Er det slik å forstå at denne reisen også dreier seg om lånemuligheter bl.a.?

Utenriksminister Knut Frydenlund: Finansministerens opplegg for reisen til Iran er å drøfte de samme spørsmål som man drøftet under de tidligere reiser. Når det gjelder dette med lånemuligheter, har ikke det vært omtalt spesielt, men jeg vil spørre handelsministeren som har mer med den siden av saken å gjøre, om det har vært drøftet.

Statsråd Einar Magnussen: Det har jo ved de tidligere reisene vært knyttet kontakter i disse landene, og spørsmål av finansiell karakter har jo vært drøftet, og jeg kan ikke se noen grunn til at ikke slike spørsmål også skulle tas opp på reisen til Iran. Det er jo ganske naturlig at slike spørsmål blir drøftet når man er i de landene som i dag sitter med de største finansielle ressurser i verden.

Formannen: Kunne jeg bare få komme med en bemerkning på egen hånd. Så langt min egen skrøpelige hukommelse måtte ha noen interesse for denne

forsamling, mener jeg å kunne bekrefte [105] utenriksministerens opplysning om at finansministerens reise til Iran ble omtalt i denne komite sammen med utenriksministerens egne forestående reiser til Israel og Egypt, slik at jeg mener vi hadde full anledning til å reagere på forhånd. Dette er ikke ment som noen kritikk av Willoch, men bare som et forsøk på å oppklare hva som er skjedd i komiteen tidligere.

Kåre Willoch: Jeg takker for utenrikskomiteens formanns siste bemerkning. Jeg må få minne om at foranledningen for mitt spørsmål var en meddelelse til offentligheten om at finansministeren skulle reise til Iran for å diskutere oljepolitikk, og det var etter min hukommelse – som jeg ikke skal bruke flere adjektiver på – ikke i samsvar med det inntrykk vi fikk da vi sist drøftet denne reisen. Men jeg finner grunn til å anta at dette at det skulle dreie seg om oljepolitikk, var en ikke fyldestgjørende fremstilling av reisens formål.

Utenriksminister Knut Frydenlund: Kan jeg bare få føye til at etter det møte i den utvidede hvor denne reisen ble omtalt, tok finansministeren spørsmålet opp med meg etterpå for å høre om jeg hadde den samme oppfatning som ham, at det under møtet ikke var reist noen innvendinger mot hans reise til Iran. Det er mulig jeg derfor husker det bedre enn jeg ellers ville ha gjort.

Formannen: Kan vi sette punktum både for finansministerens reise og for de tilstedeværendes hukommelse i denne omgang?

Jeg erklærer møtet for hevet.

Møtet hevet kl. 10.40.